

TADEUSZ LEWASZKIEWICZ

Instytut Filologii Polskiej

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

***Florilegium in honorem Alexandri Isačenko. Ad iubilaem centenarium oblatum*, red. Anton Eliáš, L'ubor Matejko, Katedra ruského jazyka a literatury Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, Bratislava 2011, ss. 132+7 s. nlb.**

Aleksander V. Isačenko (22.12.1910 – 19.03.1978) był uczonym światowego formatu – rusycystą, slawistą i językoznawcą ogólnym. Urodził się w Petersburgu. Jego rodzina wyemigrowała z Rosji po I wojnie światowej. W czasie wędrówki poznał Turcję, Bułgarię i Jugosławię. Osiadł ostatecznie w Klagenfurcie, gdzie od 1921 roku uczęszczał do gimnazjum. W Wiedniu w latach 1929–1935 studiował slawistykę pod kierunkiem M.S. Trubeckiego; odbył też staże naukowe w Paryżu i Pradze. Pracował później w Wiedniu, w Lublanie (1940–1941), w Bratysławie (1941–1955), Ołomuńcu (1955–1965), przez pewien czas również w Akademii Nauk NRD w Berlinie, w Pradze (1965–1967), Los Angeles (1968–1971), na końcu swojej kariery naukowej w Klagenfurcie (1971–1978), gdzie zmarł. Jako uczeń M.S. Trubeckiego był świadkiem kształtowania się wczesnego strukturalizmu. Stał się zwolennikiem i twórczym kontynuatorem tej teorii.

Przez całe swoje życie naukowe interesował się trudnymi tematami. Miał opinię badacza bardzo zdolnego, niezwykle pracowitego i jednocześnie pomysłowego. Zajmował się m.in. dialektologią i wersyfikacją słoweńską, językiem i genezą *Fragmentów fryzyńskich* z X wieku, gramatyką opisową i historią języka rosyjskiego, słowacko-rosyjską konfrontacją językową, typologią języków słowiańskich. Do najważniejszych osiągnięć naukowych A.V. Isačenki można zaliczyć następujące publikacje: *Narečje vasi Sele na Rožu* (1939) – praca habilitacyjna; *Das Verhältnis zwischen Vokalismus und Konsonantismus in den slavischen Sprachen* (1939); *Slovenski verz* (1939); *Jazyk a pôvod Frizinských pamiatok* (1943); *O začiatkoch vzdelanosti na Vel'komoravskej řiši* (1948); *Грамматический строй русского языка в сопоставлении с словацким. Морфология, I–II* (1954–1960); *Die russische Sprache der Gegenwart. Teil I, Formenlehre* (1962); *Vorgeschichte und Entstehung der modernen russischen Literatursprache* (1974); *Geschichte der russischen Sprache. Teil II: Das 17. und 18. Jahrhundert* (1980).

A.V. Isačenko zorganizował rusycystykę na Słowacji i wpływał pozytywnie również na rozwój rusycystki w Czechach. Doceniano go w slawistyce jako wybitnego uczonego. W Czechosłowacji miał wielu przeciwników z powodów naukowych i pozanaukowych, co

powodowało, że kilka razy zmienił miejsce pracy. Po 1968 roku, tj. po jego wyjeździe do USA, był oczerniany z przyczyn politycznych w Czechosłowacji i w ZSRR. Po kilku semestrach stracił stanowisko profesora slawistyki w Los Angeles, ponieważ w życiorysie „zapomniał” napisać, że był wieloletnim członkiem Komunistycznej Partii Czechosłowacji. Podczas powojennego pobytu w Czechosłowacji (w latach 1945–1968) A.V. Isačence nie zaszkodziła przeszłość, chociaż pochodził z rodziny antybolszewickich uciekinierów z Rosji, studiował u antykomunisty „księcia” M.S. Trubeckiego, w czasie wojny pracował od 1943 roku w Bratysławie, a więc został zatrudniony przez władze państwa słowackiego kolaborującego z III Rzeszą. Te fakty okazały się nieistotne, ponieważ po zakończeniu wojny A.V. Isačenko stał się nagle „żarliwym” komunistą i zobowiązał się do stworzenia rusycystki słowackiej. Z jednej strony miał on w Czechosłowacji opinię wybitnego uczonego, z drugiej zaś uważano go za zwolennika marksizmu w językoznawstwie. Jest sprawą oczywistą, że A. V. Isačenko zachowywał się tak z powodów koniunkturalnych. Po wyjeździe z Czechosłowacji wyrzekł się związków z ideologią komunistyczną.

Katedra Języka Rosyjskiego i Literatury Uniwersytetu im. Komeńskiego w Bratysławie wydała książkę z okazji stulecia urodzin A.V. Isačenki. Składa się ona z artykułów i wspomnień zgromadzonych w czterech działach: I. NON LEVIS ASCENSUS, SI QUIS PETIT ARDUA (Aleksandra Derganc, *A. V. Isačenko v Ljubljani*, s. 14–23; L’ubica Harbul’ová, *A. V. Isačenko a jeho činnost’na Slovensku v rokoch 1941 až 1945*, s. 24–29; L’ubor Matejko, *A. V. Isačenko a slovenská veda v rokoch 1945 až 1955*, s. 30–34; Helena Flidrová, Zdeňka Vychodilová, *Olomoucká etapa vědeckopedagogického působení A.V. Isačenka*); II. EXEGI MONUMENTUM (Anton Eliáš, *Ruská literatura v prácach A.V. Isačenka z bratislavského obdobia*, s. 42–53; Katarína Mäsiarová, *A.V. Isačenko a jeho gramatická stavba ruštiny*, s. 54–58; Michael Moser, *Ukrainian and belarusian in Alexander Issatschenko’s „Geschichte der russischen Sprache”*, s. 59–73; Pavel Šima, *Neformálne znaky amalgamácie A.V. Isačenka*, s. 74–80; Vittorio Springfield Tomelleri, *Zu einigen Aspekten der Aspektkategorie. Zwischen Diachronie, Sprachdidaktik und Korpuslinguistik*, s. 81–99); III. AD FUTURAM MEMORIAM (Vincent Blanár, *Alexander V. Isačenko – Zakladateľ školy ruštinárov na Slovensku*, s. 102; Dezider Kollár, *Spomienka na učiteľ’a*, s. 103–104; Ján Komorovský, *Moje spomienky na profesora Alexandra Vasileviča Isačenka*, s. 105–114; Rudolf Krajčovič, *Ako ma profesor Isačenko skúšal*, s. 115; Pavel Šima, *Decentný pán profesor a moje osudové tetrum*, s. 116–118; Štefan Švagrovský, *Moje rozpomienky na Alexandra Isačenka*, s. 119–120); IV. DOCUMENTA (L’ubomír Ďurovič, *Prihovor pri príležitosti odovzdania jubilejného zborníka profesorovi Isačenkovi*, s. 124–128; L’ubomír Ďurovič, *Nad novou reedíciou Isačenkovej Gramatickej stavby ruštiny*, s. 129–132).

Książka zawiera nie tylko omówienia i oceny poszczególnych działów dorobku naukowego A.V. Isačenki, ale również wiele informacji biograficznych i ciekawe wspomnienia uczniów. Może być podstawą do syntetycznego opracowania dorobku wybitnego uczonego. Zaprezentowana publikacja powinna zainteresować znawców i miłośników historii językoznawstwa słowiańskiego.